

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Doct. Martini Lvtherii Avgvstiniani Theologi Synceri
Lvcvbrationvm Pars Vna, quas ædidit usq[ue] in annum
præsentem XX. Catalogum earu[m] uersa tibi pagina
indicabit. Alio Tomo, Domino Volente, ...**

Luther, Martin

Basileae, 1520

VD16 L 3411

Adam Petri Candido Lectori S.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34878

ADAM PETRI CAN

DIDO LECTORI S.

POST uniuersi operis laborem exanclatum finemq; feliciter impositum, admonuit nos eximius Theologus Egranus. R. P. dominum Martinum secundo adidisse Resolutionē suam de potestate Papæ, & cum locupletatione nō spernenda. Nacti itaq; exemplaris opportunitatem, diligenter adiecta annotauimus, & in hunc locum, ne quippiam desyderare cogaris ex hactenus aditis, appendicem nō obmissimus. Tu candide lector, fidelitatis nostræ fidem agnoscas, & boni consulas. Vale.

Facie. 305. Ante locum ubi habetur. Quin uide quoddā mirabile. In secūda aditiōe Martinus addidit pauculū, quod subscribit.

Perpicuum est itaq; clauē esse ecclesiæ datas, nec est, quod huic loco possit opponi, quando dicit, Dic ecclesiæ, Si ecclesiam non audierit, Non dicit, Dic Petro, si Petrum non audierit &c.

Item. 309. facie, Versu. 35. Vbi legis, Sicut Petro iam in apostolatum uocato, hæc dicunt, Adiecit in secūda aditione.

Et hoc est, quod istos adultores, uerborum Christi oscitantes & stertentes lectores ab intellectu sano propellit, quod nō discernūt uerbum officij & potestatis. Vocatio Petri fecit eum primū, & qualem ipsi uolunt statuere, Sed impositio officij per uerbum pasce, nullum ei gradum maiorem contulit, nec conferre potuit, nisi dicant Petrum super seipsum etiam eleuatum per uerbū pasce. Sequitur. Dicis autem.

Facie. 325. prolixam Martinus additionem fecit editione secunda, Post uersum. 10. ubi habetur. At ista decretalis meram superbiam & præfractam fiduciam spirat. Sequitur,

ADIICIAMVS & alterā decretalē, quo firmiter pbemus, non esse solis Pōtificibus Rho. ius interpretandi sacras literas, nec oportere captiuos esse Christianos in eorū uerba, sed cū libero iudicio omnia eorum legenda.

De maiestate & obedientia Cap. solitæ. ubi, cū Imperator Cōstantinopolitanus obieciisset Rho. Pōtifici uerbū Petri, Subditi estote omni humanæ creaturæ &c. quo uoluit patriarcham Cōstantinop. sibi inferiorē facere. Respondet Innocentius tertius, siue quisquis fuerit, familiaris eius scriba, prorsus ignarus sacrarum literarum, dicens,

Verū, si personā loquētis, & eorū ad quos loquebat̄, ac uim locutionis attendisses diligētius, talem scribētis nō expressisses intellectū.

Vide quæso pastore hūc ouīū Christi, qui interpretaturus uerbū dei, parat p/sonarum

d sonarum

RESOLVTIO LVThERIANA

sonarū differētiās afferre, cū uerbū dei nihil æque impugnet, atq; respectū psonarū. Nō est em̄ acceptio psonarū apud deū, sed quicquid præcipit, omnibus præcipit, magnis & paruis. Sed age, uideamus q̄ loquentis personam hic nouus aduehat scripturæ interpres.

Scribat ei apls subditis suis, & eos ad meritū hūilitatis puocabat.

Sic habes loquentis psonā, & eorū ad quos scripsit, id est, maioris & minoris. Deinde uim locutionis, quæ est, protocatio ad meritum humilitatis, hæc ille.

Principio, quid noui quæso hæc affert interpretatio: Quis unq; præcipit alijs, aut docet alios, q̄ subditos suos? Quid ergo necessaria est distinctio psonarū, ad intelligēdū hūc solū locū Petri, præ cæteris eiusdē, & oīm doctorū scripturis? An in cæteris, subditi docēt maiores, discipuli magistrū, gentes Apostolū?

VERVM, sic oportet loqui ne taceāt, q̄ uel pessimā causam tuent, uel ignari sunt literarū sacrarū, fallit autē hūc locutorē, quod uerba Petri, interim arbitrat esse iuris sui humani, in qbus aliqui maiores statuunt pro inferiorū salute, q̄ ipsos nō tangūt. Atq; hoc nimirū est, qd ex diuino pcepto Petri, nobis consiliū facit dicēs, eū puocasse subditos ad humilitatē, uidelicet nō pcepisse, nec cōsuluisse, sed tanq; ad humilitatis supererogatū (ut uocant) meritū puocasse. Hæc scilicet uim in locutiōe dei, inueniūt Pastores omiū: cū Petrus præcipiat, pceptū diuinū & necessariū, addēs, Sic est uoluntas dei.

Sensus Inno
centij.

SEQVAMVR tñ sensum eius, qui est, hac locutionis uim distinctis psonis nō Petrū, nō successores eius, nō rectores in ecclia, sed subditos tantū puocari ad subiectionē. Videamus quid sequatur.

PRIMO, Petrus & Pōtiffices sunt exempti a pcepto dei, nō decet eos obedire deo, sed solos subditos. & cū ius seu uerbū diuinū oibus pfigat, magnis & paruis, nullūq; sinat exceptū: Notari⁹ tñ Papæ, potestātē habet excipere quos uolet. Ita uides, p decretales extingui euāgelij; p uerbū hoīs, tolli uerbū dei, & hoc monstrū adoramus christiani in ecclia Christi, p uerbo dei.

Pro uerbo
dei ueritur, &
uehementer
urget.

QVIS autē ita insaniret alius, ut Petrum hanc subiectionē (nō uratur subditis imposuisse sua autoritate crederet, q̄ se ipse ab eodē pcepto eximeret? Hoc si fecit, aliud docuit uerbo, & aliud mōstrauit exēplo: hoc est, destruxit q̄ docuit. An oportet, subditos Petri & successores, esse subiectos Cæsari: ipsos uero cōtrario exēplo idē eisdē dissuadere? An nō Petrus fuit subditus potestatibus sicut docuit? Nō fuit Christus sub Cæsare? Nōne oēs apli & sancti? An Rho. Pōtiffici nō licet puocari ad meritū humilitatis? Huic soli licet erigi peccatū supbia: Itaq; aliud iam Pōtiffices sunt, q̄ christiani: quoniā lex christianorū eos nō ligat, alio eunt ipsi, alio eorū subditi, alio pastores, alio oues; alio duces, alio greges; noua certe rōne, ducendī, pascēdi, regendī. Nō iam dicant, tenite, sed ite: nō pcedāt, sed tantūmodo, dimittāt populū in mandatis dei.

An aliud sūt
Pōtiffices q̄
Christiani:
acerba con
cessio.

QVOD si in hoc loco ista sapiētia ualet, ualebit & in omī alio pcepto Petri ubi docet fidē Christi, euacuabitq; uniuersa autoritas Petri: quia ubiq; dicet, hoc subditis pcepisse, nō sibi, nec successoribus. quādoqdē nō nisi subditis loqui potuit. Dicam⁹ ergo & hic, si loquentis psonā attendisses, & eorū ad q̄s loquit, nō ita exposuisses intellectū eius, q̄ loquit subditis suis, & eos ad meritū fidei, spei, & charitatis puocat: seipm & nos exemptos uoluit. Et recte. sic em̄ hodie attendūt diligētissime Rhomani loquentis sui Petri psonam, ut eis licere nihil eorū seruare, quæ ille locutus est, intelligant: ne Christo quidē credere, & christianos esse ac uiuere: ut reiecto uerbo christiano Petri, digni fiant hac de

Expende Ro
manū, mo
tem.

Qualis lex,
talis popul⁹.

cretali christiani, qualis lex, talis & populus.

Vbi

DE POTESTATE PAPAE.

VBI ergo manebit, quod in omnibus quæ docentur in sacris literis, oportet primos esse pontifices, & lucem mundi, ut uideantur eorum opera ab hominibus. Quid? si subditi dicant, aliud nec facere, nec debere possumus, quæ a pastoribus nostris fieri uidemus? ubi tunc manebit uerbum Petri? ubi tunc eorum persona, ad quos loquitur? Quando subditi maiorem causam habent illud reijciendi, eo ipso, quo uident, ipsum non modo non seruari, sed etiam reijci ab ijs, quorum exemplo uiuere debent. Vix me contineo, ne decretalem hanc impiissimam & peruersissimam dicam blasphemiam.

Sed iam cognita & persona loquentis & audientis, & ui locutionis, profequamur, quomodo hæc exequatur.

Nam si per hoc, quod dixit, subditi estote, sacerdotibus uoluit iugum subiectionis imponere: & eis prælationis autoritatem auferre, quibus eos subiectos esse monebat. Sequeret ex hoc etiam, quod seruus quilibet in sacerdotes imperium accepisset, cum dicitur omni humanæ creaturæ.

Quam amarum uerbum, subditi estote, unde & repetit quæ potest odiosius appellans iugum subiectionis, contra autoritatem prælationis, & serui imperium uelut querulans. Deinde, monebat (inquit) exhorrens præcepti uocabulum aliud nihil spirans, quæ ne cogatur subesse ulli hominum: sed ut liceat omnibus præesse, aut saltem, ut consilium ex præcepto faciat.

Amarum uerbum, subditi estote, sed tamen apostolicum

QVALE autem est inconueniens, esse sacerdotem subiectum seruo? Nonne Christus in medio omnium uenit ministrare, & formam serui accepit? An hæc pro uocatio ad meritum humilitatis non nisi ad subditos Christi pertinet, cuius Rhomani Pontifices nolunt esse subditi? Christus iussit nouissimo loco sedere. Et Petrus omnes iubet insinuare humilitatem. Et Paulus, Superiores inuicem arbitantes, & honore præuenientes. Verum, hæc subditis suis dixerunt personæ loquentium, & alia secuta sunt.

Quanto quisque est maior, tanto se submittere debet gerere, magisque subditis inferuire, exemplo Christi.

Quamquam de hac subiectione, Petrus hoc loco non loquatur, quæ mutua humilitate spiritus in christianis regnat: sed de ea, qua subiciebantur prophetis magistratibus, præsidibus, iudicibus, quos potestas Rhomani imperij ordinauerat. Hanc enim constitutionem uocat Petrus creaturam humanam, quod per homines creentur non magistratus. At hic decretalista, nec uocabula scripturæ intelligit, & audet eam interpretari. Esse autem creaturam humanam (id quod dixi) potuisset intelligere (si tam sensum Petri, quæ suam ambitionem quasi uisisset) ex mox sequentibus, ubi Petrus distribuens per singula, quæ in collectione dixerat, seipsum exponit, omni inquam creaturæ, siue regi, siue ducibus, quod dicitur. Ideo dixi omni creaturæ & omnibus hominum ordinationibus subijci, ne qui uestrum se aduersus minores præsidem eleuent, quasi tantummodo regi obtemperaturi sed etiam missis ab eo, date, facite, seruate, quæ danda, facienda, seruanda sunt. Quomodo Rhomani, cui honorem, honorem; cui timorem, timorem; cui tributum, tributum. Non ergo de creatura dei loquitur, quæ Innocentius in suis opinionibus cogitat: sed de creatura humana, ut uerba expresse sonant: qualis non est seruus, quæ timet imperium accipere super sacerdotes, licet, iuxta euangelium, cuius seruo nos oporteat submitti, quoniam totum hoc uerborum cahos Innocentij, & nihil facit ad rem, & inscitiam suam duntaxat testimonia sunt.

d ij Sequitur.

RESOLVTIO LV THERIANA

SEQVITVR.

Quod autem sequitur, siue regi tanquā præcellenti, Nō negamus, quin præcellat Imperator in temporalibus, illos duntaxat, qui ab eo suscipiunt temporalia.

Hic si quæras, qua autoritate uerbū Petri sic coartet: & quod omnibus dictū est, ad aliquos dūtaxat deprauator aptet; respondebit aliud nihil, q̄ sic uolum⁹ nostro uerbo credi fas est; etiā plus, q̄ expresso textui uerborū dei.

PRIMVM, hic scriba laborat, ubi nō urgetur, & fugit nemine persequente, scilicet mala fide, & cōscientiā uexatus. Petrus dicit, regi subdī debere tanq̄ præcellenti, id est, qui sit primarius & plusq̄ duces ab eo missi. Ad decretalīsta, uocabulo præcellenti, male tactus, timens ne præcellentiā sonet Imperatoris super Pontifices, anxie occurrit; & de præcellentiā regis & Pontificis, longe extra sententiā Petri disputat; nō aduertens uerbū Petri, qui non modo regi præcellenti, sed etiā ducibus ab eo missis, obtemperare præcipit, immo omni creaturæ humanæ; de quibus nihil est sollicitus decretalīsta; quia uerbum præcellentiæ in ducibus, & creatura humana non sonuit terribiliter in auribus eius; Breuiter, ne dictionem unam quidem in Petri hac autoritate intelligit is, qui quis est, scriptorculus Rhomanus, & cōtendit tamē omnes oues Christi docere.

SED SEQVAMVR EIVS FVMVM:

Impator in
tpalib⁹ oib⁹
etiā sacris p̄
cellit, idēq̄ iu
re diuino.

Dico, Imperator in tēporalibus omnibus præcellit, etiā sacris, idēq̄ iure diuino, ut hæc Petri uerba cogūt: tñ q̄a in arbitrio eius est, & sunt creaturæ hūanæ pōt hanc præcellentiā ipse sponte, uel retinere, uel dimittere, & in utroq̄ habet ius diuinū. Sic a Cōstantini tēpore, nō autoritate Pontificū, sed impatorū, creaturis humanis, data est libertas, p̄sonis & rebus ecclesiasticorū. nec pōt ad hoc ullus respōdere aliud quod ualeat. Vnde si Impator uel duces rursū hanc reuocent, quæ sua autoritate donarūt, nō pōt eis resisti sine peccato & impietate.

Oēs siue laici
siue clerici,
subditi sunt
Impatori &
ducibus.

QVARE, nihil hic facit deprauator; dūtaxat eos impatori subijciēs, qui tēporalia ab eo suscipiūt, aperte & temere uerbū Petri discerpens. A quo, rogo, habet ipse temporalia: A diabolo, uel rapina: Et ubi est, quod supra dixit, p̄sonam loquētis, attendendā quod Petrus hæc scripserit suis subditis: Qui sunt Petri subditi: An soli laici: Cur ergo omnes oues Christi sibi cōmissas in Petro iactat: Ergo omnes oues Christi, id est, omnes subditi Papæ, siue laici, siue clerici; ac p̄ hoc, & ipse, dux ac pastor, & arietes gregis, subditi sūt Impatori & ducibus. Sic em̄ ipsius met decretalīstæ huius uerba sibi collata cogunt. Aut ergo nō nisi clerici sunt oues Christi Petro cōmissi, aut clerici, aut subditi sūt Impatori simul cū laicis, q̄a oēs Petro subditi, subdunt a Petro Impatori & ducib⁹.

Sed Pontifex in spiritalibus antecellit, quæ tanto sunt digniora, quanto anima præstat corpori.

Et cur hic nō additur, dūtaxat illos, qui spiritalia ab eo suscipiunt: Nempe quod in temporalibus excellere uult, ne Impatori ulla parte cogat subdī, quē Petrus in totum subdit Impatori: Ita cogit sacrum & tremendū uerbum dei postremo loco sedere, & nostris affectibus cedere. Sed dicito.

An Petrus

AN PETRVS ignorabat, spiritualia præcellere temporalibus? Cur ergo seipsum & omnes subiicit temporalibus administrationibus? Verū, illud longe suauius, Subditi Petri & Papæ sunt spirituales, ideo nō subditi imperatori, ex quo sequitur, quod laici, quia spirituales nō sunt, nec subditi Petri, non sint oues Christi: quia has omnes Petro subiicit. Cum autē Petrus, hoc autore decretalista, suis subditis hæc scripserit, sequens erit, solos clericos debere, & nullos laicos, subesse imperatori, aut, quod maxime horrēt, nō omnes oues Christi per mūdum, sub Petro sunt: aut omnes subditos esse oportet æqualiter spirituales, si omnes oues & subditi sunt Petro, ac per hoc distinctio ista temporalium & spiritualium, prorsus corrūit. Quid aliud mereat, qui sacras literas, humanis traditionibus tractare & contaminare audeat, q̄ ut in hæc monstra confusionis & cōtradictiōis ruat? Non ergo alij sunt subditi Papæ & Imperatoris, nisi quantū donauit Imperatoris constitutio & creatura: hoc uerbo Petri & iure diuino omnes subiicimur gladio & potestati mundanæ: sicut & Rho, xij. & Tit. iij. scribitur. Omnis (inquit) anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non sine causa gladium portat, ministra dei est, tibi in bonū. Credo, qui omnis anima dixit, nec animā Pontificis, nec suam ipsius exceperit. Sed perpendamus singula, ut uideamus, scripturæ sacræ interpretatiōem Rhomanā hodiernā.

Si spiritualia temporalibus præcellunt, quanto anima corpori, ideoq; spiritualia nō licet subdiri temporalibus, omnis autē homo habet animā, id est spirituale, ergo nullus homo alteri subdat, nec oues Christi Petro, cū Petrus sit homo sicut & illi.

Paulus dicit, omnis anima subdita sit, quæ utiq; spiritualis est. An Christus erat spiritualis, quādo cum Petro soluit Cæsari didrachmū. An Pontifices exceperit, quando dixit, date quæ Cæsaris sunt, Cæsari? At hoc syllogismo cōcludemus, quod magis spirituale fuerit, præcellat minus spirituale.

Tum uirgo sancta ancilla dominabit impio Pontifici, & pannosus mendicus Imperatori: obsecro, quæ tandem hinc ludibria sequentur. Hoc sane uerum, in uerbo & sacramento tradendo (hæc enim sunt spiritualia) Pontifices sunt super omnes. Verum, in temporalibus rebus, officijs, tributo, censu, uectigali, & omnibus oneribus temporalis reipublicæ, prorsus Pontifices & clerici sunt magistratibus subiecti iure diuino, nec exempti, nisi beneficio huius humanae creaturæ.

Quod si dixerit, Spiritualia nō intelligo psonas ipsas: nam uolumus omnes oues Christi, nobis esse subiectas & spirituales, sed res ipsas spirituales: ut per temporalia, res temporales. Respondeo, tuo laqueo te capio. Si Imperatori tribuis temporalium omnium potestatem, cur ergo tua temporalia subtrahis, & non uis subdita? Et quod maius est & inæstimabile monstrum, cur in imperia, regna, dominia, tenes, aufers, confers, transfers? Cur his te misces? Est hoc Imperatori temporali permittere, & tibi spiritualia seruare?

Quid hic dicent omnes decretalistsæ, nisi quod tam ex uerbis q̄ operibus suis cognoscitur, ceu ex folijs & fructibus, se nescire, quid sit, uel temporale, uel spirituale: immo amisso spiritualibus, solum temporalia amare, ut præcellentiam, opulentiam, uoluptatem. Si enim Imperator excellit in temporalibus, nō debet ea spūalis Pontifex usurpare, sed subdita illi relinquere, tributū de eis pendere Imperatori & ducibus, ac rei publicæ t̄pali p̄ illa, seruire q̄ties fuerit requisiti.

Licet non simpliciter dictum fuerit, subditi estote, sed additum fuit

D iij propter

Præmissi t̄tori
quentis *seri*
pturā p̄ suo
affectu.

In t̄palibus
pont. s̄nt ma
gistratibus
subiecti.

Decretalistsæ
nesciūt quid
t̄pale uel spi
rituale.

propter deum.

O miseram
euaſionem,

Quid hoc: an iterum conſilium fiet ex præcepto: an nõ ſimpliciter perſona loquentis attendenda eſt: an non ſimpliciter ſubditos ſuos Petrus prouocauit ad humilitatē: Non ſimpliciter Imperator præcellit in temporalibus: O miſerum & anxium effugium, immo deploranda inſcitia, quæ nondum, quid propter deum uelit, accipit, Petri ſenſus planus eſt, ut ſtatim ſe ipſe exponit. Quia (inquit) ſic eſt uoluntas dei. ideo ſcilicet propter deum ſubdi debere, non quia illi mereantur magiſtratus, ſed quia deus ita uoluit.

At decretator forte conat hoc uerbo, nõ neceſſariã eſſe ſubiectionē eiufmodi docere, quaſi Petrus indebitos obſecrarit, meriti uidelicet hūilitatis cauſa.

VE TIBI, qui uerbum dei ſaluberrimum tam audacter corrumpis miſerime decretator.

Nec pure ſit ſcriptum, Regi præcellenti, ſed interpoſitum fuit (forſan uon ſine cauſa) tanquam.

Tanquã

Tot mendaciũ eget fucis, ut uerum ſaltem uideatur. Quæ miſere torquatur hic fugax autor, ut dei præceptũ illudat. Si hoc Tanquã, minuit ueritatem, uel regis, uel præcepti, cur ſuperius non ſimiliter dixit, Subditi eſtote tanquã omni humanæ creaturæ: Cur præcipit ſubdi ſine tanquã: Cur nõ dixit, Eſtote tanquã ſubditi, ſimulantes ſubiectionem, ſicut ille ſimulat regem, tanquã ſit rex: Inſulſior eſt iſta gloſſa, quæ ut mereatur conſutari. Petrus uult hoc tanquã, rationalem eſſe coniunctionem; oſtendens, quare ſubdendum; quia (inquit) præcellit, & quia duces miſſi ſunt ab eo: Hoc eſt, ipſa præcellentiã & poteſtas, quia deo uolente geritur, eſt cauſa, quare propter deum ſubdi ei debeatis.

Quod autem ſequitur, Ad uindictam malorum, laudem uero bonorum, intelligendum non eſt, quod Rex uel Imperator, ſuper bonos & malos acceperit gladij poteſtatem, ſed in eos ſolũmodo, qui utentes gladio, eius ſunt iuriſdictioni commiſſi.

Impia eſt diſtinctionio.

O neceſſarium Rhomanæ curiæ, & cleri licentiæ impunitiſſime gloſſam. Hic ſane opus erat oculos intendere, hic ulcus tangebatur, ſed fruſtra. Iterum, hic cum ſuo duntaxat prodit, uerbum dei generale torquens in partem populi Chriſti. Quare & nos eadem abſurda pro uerbo dei, contra uanitatē hanc reducimus. Et quæramus, an omnes oues Chriſti ſint Petro ſubditæ: & an ad ſuos ſubditos hæc ſcripſerit: & an alij ſint ſubditi Petri & regis. Hæc enim tria neceſſe eſt conſiteatur uera, ut ex prædictis patet. Quare, ſi ſuos ſubditos hæc ſcripſerit, & hi alij ſunt a ſubditis Imperatoris, gladij poteſtas, uerbo Petri, ſolum ſuper clericos, in uindictam malorum, & laudem bonorum ualebit; eruntque exempti omnes & ſoli laici. Cur ergo contrariã uidemus fieri, adeo, ut clericos tradant ſeculari foro, non niſi exutos clericatu: Sin omnes ſunt ſubditi Petro, & ad omnes hæc ſcripſit, qui ſunt oues Chriſti; ergo uel clericos gladio exempti, non ſunt oues Chriſti; uel hæc deprauatio & diſtinctionio uerborum Petri, proprius impiã & ueritati aduerſa eſt.

Gloſſa in poteſtate gladij ficta.

Denique, hæc gloſſa id præſtabit, ut iam nulla ſit poteſtas gladij, quandoquidem pontifici totum orbem ſubiiciunt, ſubiecti uero ei, non ſunt ſub Imperatoris

toris iurisdictione. Nisi noua & humanitas instituta iurisdictione, clericus solos eximat, ac laicos illic relinquat. Sed hoc non est uerbum Petri exponere, qui omnes gladio subiicit, qui sibi subiecti sunt. Ita pugnant leges hominum, cum lege dei. Quare nullus est exemptus a potestate gladii, siue laicus, siue clericus: nisi quantum ipsa potestas gladii donauit ac permisit, sicut olim heretici tempore Augustini puniebantur potestate gladii, & etiam nunc per ignem. Quod nullo modo liceret fieri, si ecclesiastica iurisdictione, esset iuris diuini: ea scilicet, qua exempti sunt clerici a gladii potestate. Et sicut hodie habet clericalis status, melius esset, sublati exemptionibus, rursus gladio subiici, iuxta preceptum Petri & Pauli, omnes clericos, ut punirentur, tunc ecclesia melius haberet, timore gladii peccatis coercitis, nunc autem suis legibus impune aluntur in omne malum.

Melius esset, clerum timore gladii a peccandi libidine coerceri, quam in punitione tantam fenestram negetur aperire

Potest autem potestas gladii clero, gratuito concedere suum rigorem. Verum si id nollet facere, non posset cogi, nec ullis pontificum decretis impediri. Non enim habent potestatem gladii coercendi, quem deus dedit solus. Nec uerum est, quod in manu Papae sit iubere gladium eximi, uel condici: libera est potestas gladii a deo collata. sicut & supra dixit, quod in temporalibus eam habeat Imperator, ubi in omnibus dicere debuit, adeo non potuit omnino negare, gladium non esse in sua manu.

Potuisses autem prerogatiuam sacerdotij ex eo potius intelligere quod dictum est, non a quolibet, sed a deo: non regi, sed sacerdoti: non de regia stirpe, sed de sacerdotali prosapia descendenti: de sacerdotibus uidelicet, qui erant in Anathoth, Ecce constitui te super gentes & regna, ut euellas & dissipes, aedifices & plantes.

Quid hoc: an non est a deo dictum, quod Petrus & Paulus dixerunt, subditi estote. Non est sacerdotibus dictum, non est omnibus dictum, quando Paulus dicit, omnis anima:

Quid: si Imperator dicat: Ego duos apostolos primos pro me habeo, quibus plus credendum est, quam Hieremias: eo quod illi, ueritatem reuelatam noui testamenti: istemore prophetico occultatam locutus est: ideo nihil probat contra me. Quid hic dicitur? Sed adde, si haec uera sunt, Ergo Hieremias est summus Pontifex: quandoquidem, hunc eius titulum soli Romani Pontifices arrogat, quod constituti sunt super gentes & regna

Igitur de propheta & opere prophetae, locutus est deus: nihil de precellentia sacerdotali. Non est alia precellentia in ecclesia, quam uerbi ministerium: quod bene saluum manet, si sacerdotes in omnibus temporalibus subiecti sint potestati gladii, sicut fuit in Christo & apostolis, & primoribus Episcopis.

In ecclesia precellentia est uerbi ministerium

Denique, cur non euellit, dissipat, aedificat, plantat, si hoc ad se pertinere putat? Non sunt dignitatis & precellentiae, sed laboris & officij uerba, quae hic ponuntur. Et ubi fuit summus sacerdos in lege, si Hieremias hoc uerbo sacerdos constituitur super gentes & regna, super quae ille non erat constitutus. Vbi est & illud quoque, quod Pontificem in spiritualibus duntaxat praecellere dixit, partitus cum Caesare imperium, si super gentes & regna constitutus est, ad hunc sensum:

Præterea nosse debueras, quod fecit deus duo luminaria magna in firmamento caeli, luminare maius, ut praeesset diei, luminare minus, ut praeesset

d iij ut praeesset

ut præset nocti, utrunq; magnum, sed alterum maius.

Ad firmamentum igitur cœli, id est, uniuersalis ecclesiæ, fecit deus duo luminaria magna, id est, instituit duas dignitates, quæ sunt pontificalis autoritas, & regalis potestas. Sed illa quæ præest diebus, id est spiritualibus, maior est: Quæ uero carnalibus, minor. Et quâta est inter solem & lunam, tanta inter pōtiffices & reges differētia cognoscit̃.

In uete. lege
reges erāt su
pra pontiff.

A quo cognoscitur: a glosa hoc textu dignissima, quæ dicit, Papam quadragies septies esse maiorem Rege, adeo certi sibi sunt, de mensura utriusq; magnitudinis, & solis & Pontificis, nisi quod hic magna quæstio oritur, quomodo in ueteri lege, Reges erant super Pontifices, nisi tunc non fuisse ecclesiam, id est, firmamentū cœli, credendum sit, quando una ecclesia dei est, ab origine mundi ad finem usq;. Sed esto, ecclesiam christianam intelligat.

Quid dicet: quis certiores nos faciet, sol nouum an ueterem sacerdotē significet: Siquidem allegoria dubia est, & nihil probat. Immo qua ratioe competitur Imperator, si suam potestatem dicat intelligi per solem maius lumen, ut cui subiecta per Petri uerbū sit omnis anima, quantumlibet spiritualis.

Festiuā elu
sio.

Q V I D: quod hac ratione sequitur, Iulium, Augustū, & alios gentiles imperatores fuisse in ecclesia, quia fuerunt minus lumen ecclesiæ, a deo factum. Et quod festiuus est, Iulius & Augustus erant minus lumen, anteq; fieret firmamentū, id est, ecclesia, immo anteq; Christus nasceretur, caput & autor huius firmamenti, sed & uniuersalis ecclesia diu fuit sine isto maiori luminari, & etiamnum est in Græcia & India.

Illi forte adhuc in tenebris sunt, licet in firmamento cœli sint.

DOLENDVM sane, istis ludicris & nugis, & uerba dei in res (ut putant) tam serias stabilendas deformare, facessant laruæ, figura nihil probat.

Deinde, allegoria horum uerborum est hæc, SOL, est Christus, LVNA, ecclesia, COELI, apostoli, STELLAE, sancti. Potestas Imperatoris nihil pertinet ad ecclesiam, nō magis, q̃ quæcūq; mundi.

Nobis autem commissæ sunt Christi, in b. Petro dicente domino, pasce oues meas, non distinguēs inter has oues & alias, ut alienum a suo ouili demonstraret, qui Petrum & successores ipsius, magistros non recognosceret & pastores.

Si p̃ aliū licet
pascere, qd
uetat & oues
per alium au
dire.

Hoc sane necessariū erat addere, quo ambitio aperte ostenderetur. Quis autem hanc glossam accipiet: quo neruo firmabitur: quādo dicit: non distinguēs inter has & alias, Cuius oues Paulus pascebat, & alij apostolice suas. Cur non potius dicendum, quod nō distinxerit inter Petrum & alios pastores, cum impossibile fuerit, ab uno Petro pasci omnes. Sin per alium potest pascere, quid refert & oues posse per aliū audire: ubi tunc erunt, tam pastor, q̃ oues: Siccine uerbum dei licet ludere: Cur autem qui hoc uerbū pasce, ad se solos pertinere putant, nō eunt in Turcas: immo cur non in Boemos saltem: Verū, quid hoc laboro: Cur nō pauit hic Paschalis hunc decretaliam & suam curiam, ut uerba Christi recte intelligeret, pro animæ cibo, & nō tam misere contaminaret: An in Turchia & Boemia nō sunt animæ pascendæ: An solū pastas sibi credit commissas

DE POTESTATE PAPAE.

commiffas: Cur ergo Petrus non contentus pascis a Christo ouibus, ipse per totum mundum, pascendas ac docendas quasiuit: Cur inquā pascere sibi usurpant, & tamen non faciunt: nisi quod cupiunt nos scire, quid intelligant per uerbum pascere, quoties illi ad se oues pertinere iactant, scilicet dominari, in otio tondere oues, meracq; tyrannide in ecclesia prauales. Error itaq; est, alie num esse ab ouili Christi, qui, Petrum & successores ipsius non recognoscit pastores & Magistrōs.

PRIMUM quod ipsi, nec pascunt, nec regunt, Alioquin, iam omnes christiani essent alieni a Christo, quod nullus eorū uideat, etiam si q̄ maxime uelit, pastores & magistrōs. Rho. Pontifices. uident autem eos, & recognoscunt dominantes & pompantes: & tamen hac recognitiōe, non magis sunt de ouili Christi, sed pene eiciuntur per uim: tam efficacia sunt eorum scandala.

DEINDE, quia satis est, PAVLVM, immo quemuis sacerdotem recognoscere pastorem & magistrū, ubi ubi fuerit. Hic enim pascit & regit: illi uero, pascas solum tondent & mactant.

Sed satis hac, ne uidear studio reprehēdendi hac moliri, cū aliud non queram, q̄ ut illis os obstruam, qui nobis scripturarum intellectum liberrimum a Christo datum, captiuae audent in sensum & uerbum hominū pontificum: uolentes de uerbis dei iudicare secundum uerbum hominū: cum cōtra, uerba hominum iudicanda sint secundū uerbum dei, quod iudicat omnia.

Satis est quē
cūq; sacerdos
rē, siue Petrū
siue Paulū re
cognoscere
pastorē, q̄ po
tius pascat
q̄ tondat
& mactet.

Sequitur. Ad tertium, ad rationes. Vbi illud
primum tractandum &c.

Tandem circa finem facie, 335. Vbi uersu, 19. habetur
Quo quid uanius dici potest, In secūda adiecit.

Decima septima. Si Papa esset iure diuino super omnes fideles ecclesie, nullus posset eum absolvere, nec confitentē audire: quia quicquid iuris diuini est, immutabile est. Nec ulla ratione potest se alteri submittere, & potestatem super se pati, sine iuris diuini iniuria. Nō em̄ pōt inferior fieri ullo pacto, nisi hominum arbitrio. Ius diuinū stat fixum in eo quod est. Sequit. In fine dico.

Sed nec Proemialē Epistolam, quā prēmisit secundę additioni, quod notabilis sit, & in rem suam & tuam obmittere potuimus, quin subiecimus in hunc modum.

Martinus